

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ХОРЕОГРАФІЇ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

УДК (371.134:793.3(07)+159.954

*Ольга Бикова, аспірант кафедри хореографії та художньої культури
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ХОРЕОГРАФІЇ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

У статті розглянуто різні тлумачення поняття “педагогічні умови”. Досліджуване поняття розкривається через концепцію: “умова”, “педагогічні умови”. Автор пропонує власне визначення поняття “педагогічні умови” розвитку індивідуальних творчих здібностей майбутніх учителів хореографії. Висвітлено зміст і значення навчальної діяльності, позанавчальної діяльності та індивідуально-дослідної роботи студентів-хореографів як первинних педагогічних умов розвитку індивідуальних творчих здібностей майбутніх учителів хореографії у процесі фахової підготовки.

Ключові слова: педагогічні умови, майбутні учителі хореографії, навчальна діяльність, науково-дослідна робота, позанавчальна діяльність.

Лит. 11.

*Ольга Быкова, аспирант кафедры хореографии и художественной культуры
Уманского государственного педагогического университета имени Павла Тичины*

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ РАЗВИТИЯ ИНДИВИДУАЛЬНЫХ ТВОРЧЕСКИХ СПОСОБНОСТЕЙ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ХОРЕОГРАФИИ В ПРОЦЕССЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ

В статье рассмотрены различные толкования понятия “педагогические условия”. Исследуемое понятие раскрывается через понятийную систему: “условие”, “педагогические условия”. Автор предлагает собственное определение понятия “педагогические условия” развития индивидуальных творческих способностей будущих учителей хореографии. Раскрыто содержание и значение учебной деятельности, внеучебной деятельности и индивидуально-исследовательской работы студентов-хореографов как первичных педагогических условий развития индивидуальных творческих способностей будущих учителей хореографии в процессе профессиональной подготовки.

Ключевые слова: педагогические условия, будущие учителя хореографии, учебная деятельность, научно-исследовательская работа, внеучебная деятельность.

*Olha Bukova, Postgraduate student of the Choreography and Artistic Culture Department
Uman Pavlo Tychyna State Pedagogical University*

THE PEDAGOGICAL CONDITIONS OF THE DEVELOPMENT OF INDIVIDUAL CREATIVE ABILITIES OF FUTURE TEACHERS OF CHOREOGRAPHY IN THE PROCESS OF TRAINING

The article considers the different definitions of the notion “pedagogical conditions”. The notion under analysis is revealed through the system of concepts: “condition”, “pedagogical conditions”. The author suggests the definition of “pedagogical conditions” of development of individual creative abilities of future choreography teachers. The article reveals the content and the meaning of the educational activity, an extra-curricular activities and the research work of the choreography students as the primary pedagogical conditions of the development of individual creative abilities of future teachers of choreography in the process of training.

Keywords: pedagogical conditions, future teachers of choreography, an educational activity, the research work, an extra-curricular activities.

Постановка проблеми. У сучасному освітньому просторі проблема формування конкурентоспроможної особистості фахівця здатного не тільки протистояти всім змінам, що відбуваються у суспільстві, але й взяти на себе особисту відповідальність за соціальну реалізацію власного призначення в недалекому майбутньому, стає першочерговим завданням вищої педагогічної освіти. Суспільство зацікавлено у яскравих, творчих особистостях, – фахівцях, здатних

практично вирішувати професійні проблеми, які щодня постають перед ними. Ринок праці все більше звертає увагу на такі якості майбутнього спеціаліста, як соціальна відповідальність, творча самобутність та ініціативність, самостійність і оперативність у прийнятті рішень. Тому сучасний фахівець повинен бути високоінтелектуальною та моральною особистістю, з потужним творчим потенціалом, готовим активно здійснювати соціально значиму творчу діяльність.

В означених умовах ринкових відносин,

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ХОРЕОГРАФІЇ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

професійна підготовка майбутніх учителів хореографії набуває особливого соціокультурного значення. Провідною метою фахової підготовки майбутніх педагогів-хореографів є докорінне оновлення структури і змісту освітнього процесу, пошуку ефективних засобів формування професійної спрямованості.

Слід наголосити, що у процесі фахової підготовки майбутніх учителів хореографії у вищих педагогічних закладах широко використовуються традиційні і інноваційні методи навчання. Зазвичай викладачі зосереджуються на формуванні творчого потенціалу майбутніх фахівців, їх професійно значущих якостей. Особлива увага у цьому процесі приділяється розвитку індивідуальних творчих здібностей майбутніх педагогів-митців, як основи формування індивідуального стилю і творчого самовдосконалення та засобу досягнення професійного успіху.

Зазначимо, що індивідуальними творчими здібностями прийнято вважати такі індивідуальні особливості особистості, які проявляються саме у практичній діяльності. Вони є не тільки показником та результатом успіху особистості в тому чи іншому виді діяльності, а й однією з суттєвих ознак індивідуальних відмінностей особистості. Індивідуальні творчі здібності не будучи регулятором поведінки людини, служать для реалізації потреб та нерозривно пов'язані з творчою діяльністю.

Аналіз основних досліджень і публікацій. В історичній ретроспективі індивідуальні творчі здібності вивчали Б. Ананьєв, М. Бердяєв, Л. Виготський, Дж. Гілфорд, Е. Голубєва, В. Дружинін, В. Крутецький, В. М'ясищев, Й. Песталоцці, Н. Роджерс, С. Рубінштейн, Б. Теплов, В. Шадриков та інші.

Різні аспекти проблеми розвитку індивідуальних творчих здібностей знайшли відображення і у працях сучасних учених-дослідників, а саме: професійну підготовку формування творчої особистості студента досліджували (І. Бех, Н. Вишнякова, О. Клепиков, І. Кучерявий, М. Меєрович, Г. Тарасенко, О. Хуторський, В. Чірков, Л. Шрагіна та ін.), підготовку майбутнього вчителя до професійної творчої діяльності вивчали (В. Андрєєв, Ю. Бабанський, В. Загвязинський, В. Кан-Калік, В. Краєвський, Ю. Кулюткін, З. Левчук, Л. Лузіна, М. Нікандров, В. Сластьонін та ін.), розвитку саморегуляції, обґрунтування форм і методів розвитку індивідуальних творчих здібностей майбутніх учителів присвячені праці (Г. Костюка, О. Леонтєва, Ю. Пелеха та ін.), розвиток творчих здібностей студентів вищих

навчальних закладів досліджували (О. Музика, І. Сніцар, В. Щербина, А. Мелік-Пашасв та ін.), педагогічні умови розвитку творчого потенціалу особистості розглянуті в роботах (В. Кан-Калік, А. Лука, В. Риндак та ін.). Чільне місце серед досліджень посідають дисертаційні дослідження (І. Гриненко, М. Мусійчук, Г. Семьонова), які присвячені педагогічним умовам ефективності розвитку творчих здібностей майбутніх учителів.

Варто зауважити, що від розвитку індивідуальних творчих здібностей багато у чому залежать такі найважливіші риси педагогічної творчості майбутніх учителів хореографії як: творче мислення, уява, фантазія, пам'ять. До числа професійних якостей, що розвиваються під впливом зазначених здібностей слід віднести: інтуїцію, оригінальність, ініціативність, наполегливість, працездатність і високу самоорганізацію. Фахівець, який володіє зазначеними якостями, знаходить задоволення не стільки в результатах, скільки в самому процесі творчості.

Процес формування і розвитку індивідуальних творчих здібностей, як і будь-якої іншої сторони особистості, відбувається в діяльності. У дослідженнях Л. Вяткіна обґрунтовується, що важливим засобом розвитку індивідуальних творчих здібностей особистості є її включення в особисто і соціально значущу творчу діяльність [4].

Результат від діяльності направленої на розвиток індивідуальних творчих здібностей особистості залежить від правильної організації педагогічного процесу, використання об'єктивних умов і внутрішніх можливостей особистості майбутнього учителя хореографії.

Отже, для більш ефективного розвитку індивідуальних творчих здібностей майбутніх педагогів-хореографів у вищих педагогічних закладах необхідно визначити такі педагогічні умови, які будуть сприяти успішному функціонуванню кожного структурного елементу цього процесу.

Відображення цієї думки можна знайти у наукових працях відомого психолога Л. Виготського, який підкреслював, що важливо "заздалегідь створювати умови, необхідні для розвитку відповідних психічних якостей, хоча вони ще "не дозріли" для самостійного функціонування" [3].

Мета статті. Унаслідок цього, визначення педагогічних умов розвитку індивідуальних творчих здібностей майбутніх учителів хореографії у процесі фахової підготовки набуває пріоритетного характеру є одним із першочергових завдань сучасної педагогічної (хореографічної) освіти.

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ХОРЕОГРАФІЇ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

Виклад основного матеріалу. Аналіз науково-педагогічної літератури переконливо свідчить про те, що єдиної прийнятої дефініції “педагогічні умови” не існує, незважаючи на те, що цей термін часто уживається в педагогічній літературі та наукових дослідженнях.

Так філософський енциклопедичний словник розглядає “умову” як філософську категорію, що висловлює відношення предмета до навколишніх явищ, без яких він існувати не може. Самий предмет виступає як щось зумовлене, а умова – як відносно зовнішня до предмета різноманітність об’єктивного світу. На відміну від причини, що породжує те чи інше явище або процес, безпосередня умова складає те середовище, обстановку, в якій останні виникають і розвиваються [10, 707 – 708].

З точки зору психології умова це – сукупність явищ зовнішнього та внутрішнього середовища, які впливають на розвиток конкретного психічного явища. При розкритті причинно-наслідкового зв’язку того чи іншого явища слід розглядати його в різноманітних зв’язках і відношеннях, тобто в загальному зв’язку. Якщо одне явище викликає інше, то воно є причиною; якщо явище взаємодіє з іншим явищем у процесі розвитку цілого, до якого воно належить, то воно є фактором; якщо явище зумовлює існування іншого явища, то в цьому випадку воно буде умовою [9].

Словник з освіти та педагогіки поняття “умова” трактує як “сукупність змінних природних, соціальних, зовнішніх і внутрішніх впливів, що діють на фізичний, психологічний, моральний розвиток людини, її поведінку, виховання, навчання, формування особистості” [8, 36].

Значення терміну “педагогічні” вказує на те, що означені обставини пов’язані з організацією освітнього процесу, з зовнішнім середовищем, де відбувається пізнавальна й навчальна діяльність особистості, спрямована на формування в неї певних знань, умінь, навичок та їх розвиток.

У науково-педагогічній літературі під педагогічними умовами розуміють “сукупність об’єктивних можливостей змісту, форм, методів і матеріально-просторового середовища, направлених на рішення поставлених завдань педагогіки” [2]. При цьому до педагогічних умов відносяться тільки ті, які свідомо створюються в педагогічному процесі та реалізація яких забезпечує найбільш ефективне його протікання.

Деякі науковці (В. Ледньов, В. Ляудіс, А. Найн та ін.) під педагогічними умовами розуміють сукупність об’єктивних можливостей, обставин і заходів, які супроводжують освітній процес, що певним чином структуровані і спрямовані на досягнення мети.

В. Андреев у педагогіці творчого саморозвитку зазначає, що педагогічні умови – це обставини процесу навчання, які є результатом цілеспрямованого відбору, конструювання і застосування елементів змісту, методів, а також організаційних форм навчання для досягнення певних дидактичних цілей [1].

Як сукупність об’єктивних можливостей змісту навчання, методів, організаційних форм і матеріальних можливостей його здійснення, що забезпечують успішність досягнення поставленої задачі, характеризує педагогічні умови В. Кузін [6, 128]. Педагогічні умови – це взаємодіючий комплекс заходів, в яких протікає освітній процес і які чинять суттєвий вплив на його реалізацію і результати.

Науковець Р. Нізамов [7] вважає, що педагогічні умови активізують навчальну діяльність студентів одночасно забезпечують підвищення ефективності навчання, оптимізації процесу навчання.

На думку дослідників О. Яковлєва та Н. Яковлєвої педагогічні умови – це сукупність заходів педагогічного процесу, які спрямовані на підвищення його ефективності. Науковці наголошують, що умови є завжди зовнішніми факторами по відношенню до предмету [11].

На наш погляд цілком ґрунтовне визначення поняття “педагогічні умови”, пропонує К. Касярум. Під педагогічними умовами дослідник розуміє взаємопов’язану сукупність обставин, засобів і заходів у педагогічному процесі, яка сприяє ефективній професійній підготовці майбутніх фахівців [5, 99 – 105].

Виходячи з викладеного, ми визначасмо *педагогічні умови як сукупність обумовлених дієвих заходів (дій), спрямованих на організацію освітнього процесу, що детермінують досягнення ефективного розвитку індивідуальних творчих здібностей майбутніх учителів хореографії у процесі фахової підготовки.* В якості як зовнішніх, так і внутрішніх дій може виступати відбір і застосування елементів змісту, форм організації навчальної та позанавчальної діяльності, дидактичних прийомів і методів.

В ході нашого дослідження ми з’ясували, що для розвитку індивідуальних творчих здібностей майбутніх учителів хореографії необхідними є наступні педагогічні умови:

- Використання комплексу творчих завдань у процесі навчальної діяльності. На нашу думку, *комплекс творчих завдань – це сукупність навчальних завдань, що передбачає нестандартного способу розв’язання набутих теоретичних знань в опануванні практичного матеріалу та забезпечує поетапне освоєння студентами самостійної творчої діяльності.*

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ХОРЕОГРАФІЇ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

Фахова підготовка майбутніх педагогів-хореографів складається з предметів хореографічного циклу, серед яких: "Історія хореографічного мистецтва", "Теорія і методика класичного танцю", "Гімнастика", "Теорія і методика народно-сценічного танцю", "Ритміка та музичний рух", "Теорія і методика народного танцю", "Тренаж", "Теорія і методика сучасного бального танцю", "Мистецтво балетмейстера", "Теорія і методика сучасного танцю", "Підготовка концертних номерів", "Теорія і методика історико-побутового танцю", "Методика викладання віртуозних рухів", "Основи сценічного руху", "Теорія і методика українського народного танцю", "Ансамбль", "Теорія і методика роботи з дитячим хореографічним колективом", "Основи акторської майстерності і режисура в танці".

При фаховій підготовці майбутніх педагогів-митців одним з основних принципів навчання є принцип від простого до складного. Цей принцип полягає в поступовому розвитку індивідуальних творчих здібностей. Усі робочі програми до курсів побудовані таким чином, що практичний блок складається із творчих завдань і має широкий діапазон труднощів, які поступово ускладнюються. Тому поетапне зростання складності при виконанні творчих завдань стимулює розвиток професійно значущих якостей, що сприяє ефективному розвитку індивідуальних творчих здібностей майбутніх педагогів-хореографів.

Кожна з названих дисциплін має своє значення у розвитку індивідуальних творчих здібностей майбутнього педагога-хореографа і займає фундаментальне місце у професійній підготовці фахівців в галузі хореографії.

- Другою педагогічною умовою на наш погляд є – грамотна організація позанавчальної діяльності студентів-хореографів. Вона, по суті, є продовженням навчального процесу і являє собою сукупність різнопланових та різнохарактерних заходів (майстер-класи, звітні концерти, різнорівневі танцювальні конкурси та фестивалі, предметні олімпіади, хореографічні проекти та постанови). Незважаючи на їх різноманітність, вони об'єднані спільною метою – розвиток індивідуальних творчих здібностей та підготовка висококваліфікованих вчителів. Саме різноманітність видів позанавчальної діяльності має суб'єкту значущість для розвитку індивідуальних творчих здібностей майбутніх учителів хореографії. Такий підхід до організації позанавчальної діяльності студентів-хореографів дозволяє розвивати індивідуальний пізнавальний досвід та розкрити професійні можливості майбутніх педагогів-митців.

- Суть третьої педагогічної умови полягає у науково-дослідній роботі студентів-хореографів. Основною метою виконання науково-дослідної роботи майбутніми педагогами-хореографами є розвиток мислення, індивідуальних творчих здібностей; оволодіння первинними навичками самостійної роботи, пов'язаної з пошуком необхідної інформації, систематизацією і узагальненням існуючих літературних джерел, наукової літератури, а також формування умінь до аналізу і критики досліджуваного наукового і практичного матеріалу. Наукові дослідження здійснюються як у навчальний час у процесі виконання навчально-дослідної роботи, так і в позанавчальний у рамках роботи студентського наукового гуртка та проблемних груп. Майбутні учителі хореографії займаються вивченням актуальних проблем хореографічного мистецтва, народно-сценічного та українського народного танцю, спортивно-бального танцю, методики їх викладання, тощо.

Основними формами науково-дослідної роботи є індивідуальні науково-дослідні роботи студентів-хореографів (написання рефератів, наукових статей, тези, курсових робіт, дипломних робіт), а також участь у наукових олімпіадах, студентських конференціях і науково-практичних семінарах.

Висновки. Система професійної підготовки майбутніх фахівців у галузі хореографії сприяє формуванню індивідуального стилю, спрямовує устремління студентів-хореографів до самостійної творчої діяльності, наполегливості у досягненні власної мети, прояву творчої самобутності. Великого значення у цьому процесі відіграють індивідуальні творчі здібності. Проведене наукове дослідження дозволило визначити педагогічні умови як сукупність обумовлених дієвих заходів (дій), спрямованих на організацію освітнього процесу, що детермінують досягнення ефективного розвитку індивідуальних творчих здібностей майбутніх учителів хореографії у процесі фахової підготовки.

Подальшого дослідження потребує експериментальна перевірка ефективності комплексу педагогічних умов розвитку індивідуальних творчих здібностей майбутніх учителів хореографії у процесі фахової підготовки у вищих педагогічних навчальних закладів.

1. Андреев В.И. Педагогика творческого саморазвития / В.И. Андреев. – Казань, 1996. – 568 с.

2. Беликов В.А. Образование. Деятельность. Личность: монография / В.А. Беликов. – М.: Академия Естествознания, 2010. – 210 с.

3. Выготский Л.С. Развитие высших психических

ФОРМУВАННЯ ЗМІСТУ ВИЩОЇ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХХ СТОЛІТТЯ

функций / Выготский Л.С. – М.: Изд-во АПН РСФСР, 1960. – С. 364 – 484.

4. Вяткин Л.Г. Психолого-педагогические основы развития творческого потенциала обучаемых / Л.Г. Вяткин, Ю.И. Тарский. – Саратов: Лига, 1994. – 195 с.

5. Касярум К.В. Формування комунікативної компетенції майбутніх викладачів вищої школи // Збірник наукових праць. Частина 1, 2011. – С. 99 – 105.

6. Кузин В.С. Психология / В.С. Кузин. – М.: Агар, 1999. – 304 с.

7. Низамов Р. Дидактические основы активизации

учебной деятельности студентов / Р. Низамов. – Казань. Издательство Казанского университета, 1975. – 302 с.

8. Полонский В. Словарь по образованию и педагогике / В. Полонский. – М.: Высшая школа, 2004. – 512 с.

9. Психологічна енциклопедія / за ред. О.М. Степанова. – К.: Академвидав, 2006. – 424 с.

10. Философский энциклопедический словарь / гл. ред. Л.Ф. Ильичев. – М.: Сов. Энциклопедия, 1983–840 с.

11. Яковлев Е.В., Яковлева Н.О. Педагогическая концепция: методологические аспекты построения / Е.В. Яковлев, Н.О. Яковлева. – М., 2006. – 239 с.

Стаття надійшла до редакції 14.07.2016

УДК 378

Катерина Воронцова, аспірант кафедри психології і педагогіки
Київського національного лінгвістичного університету

ФОРМУВАННЯ ЗМІСТУ ВИЩОЇ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХХ СТОЛІТТЯ

У запропонованому дослідженні здійснено ретроспективний аналіз особливостей формування змісту вищої юридичної освіти на прикладах окремих вищих навчальних закладів України у другій половині ХХ століття, а саме у період перебування території нашої держави у складі Радянського Союзу. Автором здійснено аналіз навчально-методичної документації, яка визначала зміст вищої юридичної освіти, а також охарактеризовано теоретичну основу підготовки юридичних кадрів.

Ключові слова: зміст вищої юридичної освіти, зміст підготовки юристів, навчальна програма, навчальний план.

Літ. 15.

Екатерина Воронцова, аспірант кафедри психології і педагогіки
Київського національного лінгвістичного університету

ФОРМИРОВАНИЕ СОДЕРЖАНИЯ ВЫСШЕГО ЮРИДИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ УКРАИНЫ ВО ВТОРОЙ ПОЛОВИНЕ ХХ ВЕКА

В предлагаемом исследовании осуществлен ретроспективный анализ особенностей формирования содержания высшего юридического образования на примерах отдельных высших учебных заведений Украины во второй половине ХХ века, а именно в период пребывания территории нашего государства в составе Советского Союза. Автором осуществлен анализ учебно-методической документации, которая определяла содержание высшего юридического образования, а также охарактеризована теоретическая основа подготовки юридических кадров.

Ключевые слова: содержание высшего юридического образования, содержание подготовки юристов, учебная программа, учебный план.

Kateryna Vorontsova, Postgraduate Student of Psychology and Pedagogy Department
Kyiv National Linguistic University

THE FORMATION OF THE CONTENT OF LEGAL EDUCATION OF UKRAINE IN THE SECOND HALF OF XX CENTURY

The article deals with the retrospective analysis of formation of peculiarities of content of the higher legal education. This analysis based on the examples of universities of Ukraine in the second half of the twentieth century, especially in the time when our state belonged to the Soviet Union. The author analyzes the instructional documents which defined the content of the higher legal education. The theoretical foundation of legal personnel training was also characterized in the research.

Keywords: the content of legal education, the content of training of lawyers, an educational program, a curriculum.

Постановка проблеми. Підготовка професійного становлення. Процес здобуття юриста у вищому навчальному закладі вищої юридичної освіти забезпечує послідовне є важливим етапом його подальшого формування у студента своєрідного способу